

2) gerningsmandens personlige forhold, herunder hvad der skønnes nødvendigt for at afholde den pågældende fra yderligere lovovertrædelser.«

Det fremgår af formuleringen, at de to principper er ligestillede. Forslaget er ikke noget afgørende brud med den gældende ordning, navnlig set i lyset af den ovenfor beskrevne udvikling i retspraksis, som kommissionen ikke har indvendinger imod.

4.4.1.6. *Valget i den enkelte sag.* Den generelle bestemmelse om sanktionsanvendelsen giver kun domstolene en begrænset vejledning om, hvilken foranstaltning der skal idømmes i en konkret kriminalsag. Derfor overvejes forskellige modeller for, hvordan der i kriminalloven kan gives nærmere *retningslinjer* for valg og udmåling af foranstaltning i *den konkrete sag*.

Kommissionen har overvejet flere modeller for, hvorledes *forbrydelserne* kunne rangordnes, henholdsvis efter deres *karaktér* (vold, sædelighed, berøgselskriminalitet mv.) eller efter deres *grovhed* (f.eks. simpelt tyveri eller simpel vold, over for voldtægt eller drab). Tankegangen har efter begge modeller været eventuelt at angive, at man for nogle forbrydelser kun skulle anvende gerningsprincippet, henholdsvis gerningsmandsprincippet. Begge modeller er imidlertid blevet forkastet. Bl.a. viser Helene Brochmanns undersøgelse »Flergangskriminelle«, at i hvert fald vaneforbrydere typisk har et blandet kriminalitetsmønster. Desuden vil konsekvenserne af at anvende en af disse modeller enten være, at behandlingsmæssige ressourcer anvendes på de forkerte tilfælde, eller at der – i strid med gerningsprincippet – ikke tages fornødent hensyn til forbrydelsens grovhed. Særligt for grovhedsmodellens vedkommende gælder desuden, at det vil være vanskeligt i loven at fastlægge rammerne for grovhedsmodellen, hvorfor modellen alligevel i betydeligt omfang må overlade et forholdsvis frit skøn til domstolene.

I stedet foreslås en model, hvor betingelserne for at anvende den enkelte *foranstaltning* reguleres i loven. Alt efter hvor indgribende foranstaltningerne er, rangordnes de på en »sanktionsstige« med advarsel som den mildeste sanktion og anbringelse i anstalt på ubestemt tid (forvaring) som strengeste sanktion. Ved at opbygge foranstaltningssystemet efter strenghed understreges i højere grad end hidtil proportionalitets- og lighedshensyn. Retten skal i den enkelte kriminalsag vurdere, hvilken foranstaltningstype der som udgangspunkt svarer til den begåede kriminalitet, og herunder vurdere, hvor langt op eller ned ad sanktionsstigen, det foreliggende tilfælde skal placeres. Ved denne grovhedsvurdering skal der ikke fokuseres isoleret på det aktuelle kriminelle forhold, men foretages

en samlet vurdering, hvori også kan indgå hensyn som alder, motiv, og om der foreligger førstegang- eller gentagelseskriminalitet. Skærpende omstændigheder, f.eks. tidligere lignende kriminalitet, kan medføre, at der anvendes en trindhøjere foranstaltning end ellers. Omvendt med formildende omstændigheder, f.eks. ung alder. Et konkret resocialiseringsbehov kan medføre, at der anvendes en trinlavere foranstaltning, ligesom de resocialiseringsmæssige elementer på hvert trin skal fremgå af nyordningen. Herved tilgodeses gerningsmandsprincippet.

Ved at anføre kriterierne for anvendelsen af den enkelte foranstaltning i det enkelte kapitel om den pågældende foranstaltning sikres lovgivningsmagten en større, overordnet indflydelse på anvendelsesområdet for de enkelte foranstaltninger end hidtil. Ved denne udformning er det ikke fundet nødvendigt eller hensigtsmæssigt at indføre andre begrænsninger, herunder strafferammer, i dommerens muligheder for i princippet at have hele kataloget til rådighed i hvert enkelt tilfælde. Samtidig understreger sanktionsstige-modellen tydeligere end i dag foranstaltningernes relative strenghed.

4.4.2. *Udformning af de enkelte foranstaltninger*

Beskrivelsen af de enkelte foranstaltninger indledes i det følgende med de foreslåede kriterier for anvendelsesområdet. Desuden beskrives indholdet i store træk.

4.4.2.1. **Advarsel** kan efter forslaget anvendes, »hvis lovovertrædelsen er af særlig ringe grovhed, og navnlig når gerningsmanden ikke tidligere er idømt foranstaltning«.

Advarsel foreslås indplaceret som den mildeste sanktion på foranstaltningsstigen og kan som hidtil anvendes i de særlige tilfælde, hvor lovovertrædelsen er så beskeden, at der ikke er grundlag for at idømme bøde eller andre foranstaltninger.

4.4.2.2. **Bøde** kan efter forslaget anvendes, »hvis en mere indgribende foranstaltning ikke er nødvendig.« Bøde kan desuden idømmes som tillægsforanstaltning til andre foranstaltninger, »navnlig når tiltalte ved lovovertrædelsen har opnået eller tilsigtet at opnå økonomisk vinding for sig selv eller andre«. Ved fastsættelse af bødens størrelse skal der tages hensyn til gerningsmandens betalingsevne og den opnåede eller tilsigtede fortjeneste.

Brugen af bøde bør begrænses i takt med en udbygning af foranstaltningssystemet i øvrigt. Kompetencen til at inddrive bøder foreslås fortsat tillagt politiet. Retten skal desuden fortsat have mulighed for at kon-